

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Pavel Marcu, *Istoricul Seminarului Teologic Ortodox Liceal „Episcop Ioan Popasu“, Caransebeș (1955-2008)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2016, 730pp.

De curând a văzut lumina tiparului, la prestigioasa editură „Presa Universitară Clujeană“ lucrarea de doctorat a părintelui profesor Pavel Marcu, referitoare la istoricul Seminarului teologic „Ioan Popasu“ din Caransebeș. Încă de la început, autorul face o prezentare generală asupra învățământului teologic din provinciile românești: Țara Românească, Moldova, Transilvania și Banat, cu școlile de Teologie aferente, cunoscute încă din secolul al XV-lea pentru pregătirea personalului de cult. Ulterior aceste școli au fost grupate pe lângă instituțiile oficiale ale fiecărei eparhii, activitatea didactică desfășurându-se într-un cadru bine organizat. Într-o astfel de situație se prezintă și Seminarul teologic de la Caransebeș, școală de Teologie ale cărei rădăcini se pierd în negura vremii.

Lucrarea de față prezintă, pe baza documentelor de arhivă și a unei bibliografii impresionante, toate momentele prin care a trecut seminarul caransebeșean de la înființarea sa, mai întâi

ca Școală medie de cântăreți bisericesti și Seminar teologic, apoi doar seminar și, după 1990, ca Seminar teologic liceal. Un loc de seamă este rezervat de către autor personalităților laice și teologice ale Bisericii noastre, absolvenți ai acestui seminar teologic, unii dintre ei mutați la Domnul, alții încă trudind pe ogorul slujirii lui Dumnezeu. Lucrarea se încheie cu „Anexele“, ce cuprind activitatea editorială a mai multor personalități care au absolvit seminarul, precum și cu *Regulamentele școlare de funcționare a Institutelor teologice* de-a lungul timpului. Un loc important este alocat și fotografiilor cu ierarhii oblăduitori ai învățământului teologic din Caransebeș, cadrelor didactice ale acestui Seminar, din rândul cărora nu lipsesc și unele imagini inedite ale Seminarului caransebeșan din cei șaiszeci de ani ai existenței sale.

Se cuvine să subliniem însă, de la bun început, faptul că seminarul din Caransebeș nu are o istorie care însumează un secol sau mai multe, cum este cazul altor instituții de învățământ teologic din țara noastră, deși tradiția școlară teologică din acest oraș este străveche. La Caransebeș, vorbim doar despre șaiszeci de ani de existență a acestei școli, din care treizeci și cinci s-au derulat sub stăpânirea comunistă-atei, distructivă și dușmănoasă față de

Biserică, iar ceilalți douăzeci și cinci în perioada de după 1989, marcată, la rândul ei, de numeroase frământări, de schimbări și de transformări, unele benefice procesului instructiv-educativ, altele de-a dreptul dăunătoare și chiar nocive pentru frumoasa activitate teologică începută aici în anul 1865.

Un alt aspect demn de menționat și care sporește, în mod evident, interesul pentru această carte este acela că autorul a trăit pe viu, timp de peste patruzeci de ani, ca elev și ca profesor, istoria pe care o prezintă. A fost, așadar, martor ocular și auricular al evenimentelor pe care le descrie și le face cunoscute cititorilor. De aceea, datele, informațiile, comentariile, explicațiile, observațiile, punctele sale de vedere sunt cât se poate de atractive și, în același timp, pe deplin credibile.

Cuprinsul lucrării, foarte bine structurat, respectă întocmai cerințele unei abordări științifice și surprinde cititorul prin claritatea exprimării, prin stilul atractiv și plăcut, iar anexele și ilustrațiile sporesc interesul pentru cunoașterea istoriei unei școli teologice care, vreme de trei decenii și jumătate, nu a fost integrată în rețeaua învățământului de stat, nu a beneficiat de aceleași drepturi și de condiții de studiu egale cu cele existente în școlile de stat, nu i s-au recunoscut diplomele, prin urmare, a fost o școală susținută exclusiv de Biserică, din fondurile centrelor eparhiale și din contribuțiile bănești ale parohiilor, la care elevii plăteau taxe și veneau de acasă cu lenjeria de pat și cu alimente pentru cantină.

Cu toate greutățile întâmpinate și cu toate piedicile puse, în general, de regimul comunist-ateu, care au culminat cu reducerea drastică a numărului de locuri la admitere, până la două sau trei pe eparhie și cu instituirea unei supravegheri și a unui control diabolic asupra procesului didactic, asupra părinților profesori și a elevilor, fiind interzise categoric orice ieșiri ale seminariștilor în exterior ori participarea lor la diferite manifestări școlare, împreună cu elevii de vârsta lor, Seminarul teologic din Caransebeș a răzbit, s-a ridicat deasupra acestor grele încercări ale epocii de tristă amintire și a continuat să pregătească, zi de zi, an de an, cu dăruire, cu mult curaj, cu responsabilitate și cu dragoste creștinească pe viitorii slujitori ai altarelor veniți aici din Arhiepiscopia Timișoarei și a Caransebeșului, din Episcopia Aradului și a Oradiei, din vicariatul de la Gyula și din cel de la Vârșeț, mai precis dintr-o zonă care se întinde de la Sighetu Marmației și până la Orșova.

A fost apoi o perioadă de aproximativ 10 ani (1980-1990) când, datorită reducerii numărului de locuri la admiterea în seminar, Sfântul Sinod, la solicitarea mitropolitului Nicolae Corneanu, a aprobat să studieze la Caransebeș elevi din Mitropolia Munteniei și din cea a Craiovei, cu eparhiile sufragane, situație care a creat o legătură de suflet, de frumoasă și de sinceră prietenie păstrată până astăzi, între ardeleni și bănățeni, cu oltenii și cu muntenii.

La fel de important este însă faptul că întâlnirea seminariștilor veniți din diferite zone ale țării la Caransebeș a contribuit la sporirea cunoștințelor acestora despre eparhiile, parohiile, locurile și oamenii trăitori acolo, la cunoașterea istoriei, a tradițiilor, a cântării bisericești, într-un cuvânt, la îmbogățirea orizontului lor bisericesc, cultural și informațional.

După frământatul an 1990, Seminarul de la Caransebeș a trecut printr-o altă etapă interesantă și, uneori, chiar dificilă. Au fost necesari câțiva ani buni până la integrarea sa în rețeaua învățământului de stat și la recunoașterea diplomelor de studii, dar, mai ales, până la schimbarea unor mentalități nu tocmai favorabile acestei școli teologice. Odată cu împlinirea acestor deziderate și cu implicarea profesorilor mireni ai liceelor din oraș în activitatea didactică a seminarului, lucrurile au început să intre, încet, pe făgașul lor normal.

Înainte de a încheia aceste modeste gânduri și rânduri și de a-i mulțumi părintelui coleg, frate și autor Pavel Marcu pentru mult așteptata sa monografie, se cuvine a mai puncta, pentru posteritate, un aspect demn de reținut.

Seminarul teologic din Caransebeș a fost ctitorit după desființarea cunoscutei și renumitei Academii Teologice și s-a menținut apoi, până în anul 1990, datorită rădăcinilor sale istorice și a tradiției teologice dinainte și de după anul 1865, dar mai ales datorită curajului, dragostei de școală și virtuților a doi vrednici ierarhi bănățeni: mitropoliții Vasile Lăzărescu și Nicolae Corneanu.

Amândoi au fost slujitori ai Bisericii, cu temeinice studii teologice și cu prestigioase lucrări publicate, amândoi au fost oameni ai locurilor, amândoi au cinstit și au iubit instituțiile bisericești din Caransebeș, Vasile Lăzărescu fiind episcop acolo și, deci, responsabil de buna chivernisire a Școlii teologice, iar Nicolae Corneanu, caransebeșean get beget, a fost profesor la acest așezământ bisericesc pe care l-a coordonat apoi, din 1962 și până în 1994, în calitate de mitropolit.

Fără zbaterea mitropolitului Nicolae Corneanu, fără opoziția sa fățișă la intențiile autorităților comuniste de a desființa această școală, cu o îndelungată și rodnică tradiție teologică, didactică, culturală și națională, fără lacrimile și umilințele îndurate de acest ierarh cărturar, iubitor de școală, este greu de crezut că seminarul de la Caransebeș ar fi rezistat până în decembrie 1989.

Din anul 1994, seminarul a trecut sub directa purtare de grijă a ierarhilor nou înființatei Episcopii a Caransebeșului, Emilian Birdaș, Laurențiu Streza și Lucian Mic. Acești trei chiriarhi au fost preocupați de asigurarea climatului spiritual și a bazei materiale necesare formării, pe mai departe, a viitorilor slujitori ai Bisericii, fapt pentru care școala seminarială de la Caransebeș rămâne pentru totdeauna, un „centru de excelență“ al învățământului teologic preuniversitar din Patriarhia Română, cum o numește Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Selejan.

La catedrele acestei școli au predat, apoi, străluciți dascăli de Teologie, unii cu înalte titluri academice, formați la Sibiu, la București și în străinătate, autori a numeroase și apreciate lucrări teologice, care au ostenit timp de șase decenii la creșterea duhovnicească, la dezvoltarea capacității morale, intelectuale și culturale a zecilor de generații de elevi și le-au insuflat dragostea pentru studiu, pentru cercetare, pentru lectură biblică și patristică și pentru slujirea, „în duh și în adevăr“, la sfintele altare din parohii și din mănăstiri, în centrele universitare din țară și din afara granițelor ei, în administrația bisericească eparhială, mitropolitană și patriarhală, precum și în mijlocul credincioșilor noștri români ortodocși din Banatul sârbesc și din părțile Ungariei.

Toate aceste aspecte sunt tratate, cu acrivie și cu exemplară dăruire de sine, de către părintele profesor dr. Pavel Marcu în lucrarea pe care o oferă Bisericii bănățene, dascălilor care au ostenit la Caransebeș, foștilor absolvenți și tuturor celor interesați de cunoașterea istoriei binecuvântată și rodnică, frumoasă și frământată a Seminarului caransebeșean.

Astfel, Seminarul teologic „Episcop Ioan Popasu“ din Caransebeș, vrednic continuator al învățământului teologic plămădit, „cu har și cu dar“, la Institutul și la Academia din orașul de reședință al Episcopiei Caransebeșului, instituții de prestigiu ale Bisericii bănățene, se bucură, în sfârșit, de o sinteză monografică, minuțios și judicios întocmită

de părintele profesor dr. Pavel Marcu, titularul catedrei de Istoria Bisericii Universale și de Istoria Bisericii Ortodoxe Române la această școală, vreme de aproape patru decenii.

Alese mulțumiri, deosebită recunoștință și sincere felicitări autorului pentru darul de suflet oferit nouă tuturor, dar și urmașilor noștri interesați de istoria măreață a acestui loc binecuvântat de pregătire a slujitorilor lui Dumnezeu și a Bisericii noastre dreptmăritoare.

Preot dr. Ionel Popescu

Ioan Negruțiu, perla duhovnicească a Banatului – Mănăstirea Șag-Timișeni, volum coordonat de preot dr. Cornel Toma și Eufemia Toma, 2016, 214 pp.

Cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Părinte Mitropolit Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului și sub ediția îngrijită de Părintele Cornel Toma și Eufemia Toma, a apărut recent cartea intitulată „Ioan Negruțiu, perla duhovnicească a Banatului” – Mănăstirea Șag-Timișeni, 2016.

Având ca generic „Chipuri de duhovnici din Banat” lucrarea este închinată vieții celui ce a fost „omul libertății sfinte”, un model de pătimire pentru Hristos până la plecarea lui dincolo de această lume.

Din această perspectivă generală, lucrarea tratează în trepte, activități desfășurate de Părintele Ioan, pe muntele vieții sale care nu a fost deloc ușoară și nici simplă.

Cartea este rațional concepută. După introducere și notă asupra Ediției, urmate de schița biografică, cu gândul bun la o lecturare cât mai agreabilă, lucrarea cuprinde trei capitole/părți, și anume: I. Cuvinte de folos ale Părintelui Ioan Negruțiu; II. Mărturii despre Părintele Ioan Negruțiu din închisorile comuniste și III. Mărturii contemporane despre viața, martiriul și lucrarea duhovnicească a Părintelui Ioan Negruțiu.

Această concepție de tratare oferă o imagine de ansamblu asupra parcursului de viață a Părintelui Ioan Negruțiu și anume: copilăria zbuciumată – „o familie de plugari săraci” cu opt frați rămași orfani, școală primară la orfelinat din Oradea (1915-1927); pregătire profesională: Seminarul Teologic Edineț-Hotin Basarabia și Galați, Facultatea de Teologie, București, Seminarul Pedagogic Universitar – București – specialitatea religie, și hirotonirea la Beiuș (1927-1942); parcurs de viață - Preot slujitor la Catedrala Episcopală din Beiuș (mutată aici în urma dictatului de la Viena); profesor de religie la Școala Normală de Educatoare și la Liceul „Samuil Vulcan”, pedagog la Internatul Ortodox de băieți, activități catehetice la Școala confesională de ucenici, dirijor al corului „Avram Iancu” (1942-1948), arestat, condamnat și închis la Oradea, Jilava,

Gherla (31.05.1948-8.05.1957); eliberat cu domiciliul forțat la Rubla – Galați (2 ani); arestat din nou, condamnat la muncă silnică pe viață, schimbată în 25 de ani de temniță și închis la București, Aiud, Jilava și muncă la canal; grațiat (31.07.1964); preot Cihei – Bihor (1964-1965), Episcopia Oradea, Seminarul Teologic Curtea de Argeș, profesor/director (1971-1976); preot la Biserica Boteanu – București cu ½ normă (1976), inspector general Patriarhal (1976-1978); Mitropolia Banatului, revista Mitropoliei (1979-1981), preot-slujitor și duhovnic la Mănăstirea Timișeni-Șag (1981-22.10.2003 când a adormit întru Domnul).

Așa cum am spus mai sus, cartea propriu-zisă este structurată pe trei părți/capitole, astfel: Partea I consemnează convorbiri ale Părintelui Ioan Negruțiu, publicate în cărți cum este cea apărută în Volumul al II-lea, Episcopia Romanului și Hușilor (1990); în reviste – „Revista Familia” (1997); în ziare – „Cotidianul” (1992); emisiuni la televiziuni – TVR (1990) precum și prelegeri/convorbiri consemnate în timpul activității de la Seminarul Teologic Special, Curtea de Argeș.

Un loc de sine stătător (partea a II-a) îl ocupă în carte mărturisirile consemnate despre Părintele Ioan Negruțiu în închisorile comuniste. Astfel, preoții Nicolae Bordașiu și Liviu Brânză, precum și dr.ing. Alexandru Pantea și Daniel Roman au fost „ridicați” în același an de la

Beiuș împreună cu Părintele Ioan Negruțiu. Toți evocă chiar cu lux de amănunte despre momentele grele de atunci, prin câte au trecut, despre întâlnirile lor pe parcursul întemnițării ș.a. Cu multă emoție și nostalgie împărtășește părintele Nicolae Bordașiu, astăzi paroh la Biserica „Silvestru” din București, momente din activitatea părintelui Negruțiu, de dinainte de a fi arestați, cum sunt cele legate de grija răniților veniți de pe frontul pentru eliberarea Oradiei, din cadrul celor două spitale militare (românesc și sovietic) de la Beiuș.

Confirmă și cel care scrie aceste rânduri că am asistat la momente inedite când pedagogul meu de la Internatul Ortodox de băieți mângâia răniții de război, români și sovietici sau chiar împărtășeau răniții mai grav (cu gândul la cele veșnice) care solicitau acest lucru. Iată gesturi cu profunde rezonanțe spirituale creștinești din acele vremuri halmetiene.

Dar Părintele Ioan Negruțiu se bucură și de numeroase evocări elogioase postmortem. Astfel, Academicienii Mircea Malița, Marius Sala – Academia Română, Vidu Bidilean – Academia de Științe Agricole și Silvicultură, au fost contemporani cu Părintele Negruțiu Ioan în anii petrecuți la Beiuș (1942-1947), relatând despre cele mai diverse activități dintre care amintim: Societatea „Sf. Gheorghe” sau la corul „Avram Iancu”. Menționăm, de pildă că activitatea corului a culminat prin prezentarea unui scurt program de câteva cântece corale patriotice și populare

prilejuit de vizita Majestății Sale Regele Mihai I la Mănăstirea Izbuț și a păstrăvăriei din Vașcău (vara lui 1947), aproape de Beiuș.

Și nu în ultimul, rând vom menționa și alte evocări/amintiri despre părintele Ioan Negruțiu din partea unor rude, consăteni, prieteni, colaboratori dar mai ales din partea Monahiilor de la Mănăstirea Timișeni care i-au adus cuvinte de mare înălțare sufletească. Cităm câteva din astfel de aprecieri din partea lor pentru cel ce a trăit în acest sfânt locaș: „dragostea de rugăciune”, „înfrumusețarea culturii divine prin muzica bizantină și corală”, „studierea cărților sfinte”, „aprofundarea culturii laice”, practica „Rugăciunii lui Isus”, filoxenia creștină (pag. 20). Le mulțumim cu pioșenie din toată inima!

În fine, nu putem încheia această recenzie fără a face măcar o sinteză asupra câtorva trăsături consemnate în carte, ce a caracterizat viața omului Ioan Negruțiu pe parcursul trăirii sale întru Domnul: demnitate și curaj; bunătate și răbdare; model de suferință și biruitor, condamnat pentru adevăr și altele. Toate acestea sunt dublate de multe calități personale incontestabile cum sunt: simplitate și sărăcie asumată, căldură sufletească, smerenie și umilință, vorbă bună, exemplu de comunicare și comportament cu semenii, talent oratoric, optimist, altruist, inteligent (vorbea și citea cinci limbi între care greaca veche și latina), simț de dreptate, sinceritate ș.a.

Iată de ce, mai devreme sau mai târziu, numele unor asemenea oameni

se cuvine să fie așezate în acel PANTHEON invizibil al neamului românesc, care au zidit ceva durabil pentru țară și pentru locuitorii.

Prof. univ. dr. ing. Vidu Bidilean

Pr. prof. dr. Vasile Gordon, *Vademecum omiletic: 100 de schițe pentru predici – la toate duminicile și sărbătorile anului, cu un adaos de 12 pareneze*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, 338 p.

În urmă cu patru ani de zile, salutăm cu bucurie, apariția la Editura Sophia a cărții părintelui profesor Vasile Gordon: *Cateheze pastorale pe înțelesul tuturor, vol I*. O frumoasă carte de cateheze, ce avea să se înscrie cu onoare în categoria celor mai reușite din punctul de vedere al impactului asupra cateheților, dar și asupra ascultătorilor.

Părintele Vasile Gordon este profesor titular la catedra de Omiletică și Catehetică de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București. Din anul 2013 predă și la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, îndrumând, tot aici, și teze de doctorat, în cadrul Școlii Doctorale „Isidor Todoran”.

Iată că, după trei ani de zile, părintele profesor Vasile Gordon vine din nou în sprijinul preoților începători, cu mai puțină experiență, dar și a preoților avansați, cu experiență în oratoria creștină. Lor li se adresează, cu prioritate, însă schițele pentru predici sunt de folos și elevilor seminariști, precum și studenților teologi care se

pregătesc pentru a îmbrăca cu demnitate haina preoției.

Lucrarea cuprinde 100 de schițe pentru predici la toate duminicile și sărbătorile anului, cu un adaos de 12 pareneze. De asemenea, ea este prevăzută cu o anexa extrem de valoroasă, o lista selectivă, ce se întinde pe 25 de pagini, a cărților de predici și comentarii ale Sfinților Părinți și ale unor autori străini (traduse în limba română), dar ale multor autori români.

Noutatea lucrării constă în faptul că părintele profesor ne oferă schițe și nu predici propriu-zise. De ce? Autorul explică: „pentru ca frații preoți să aibă un material concentrat, cu minimum de elemente necesare, spre a nu fi nevoiți să citească 4-5 pagini (ori mai multe), cum întâlnim în cărțile de predici, [...] pentru a da posibilitatea (preoților n.n.) să dezvolte aceste elemente concentrate, cu idei, formulări și informații proprii, asigurându-se un cât mai mare grad de originalitate în conturarea conținutului final. [...] Recomandabil este, desigur, ca toate aceste schițe să fie completate cu îndemnuri și aplicații legate de viața concretă a enoriașilor din parohia respectivă, odată cu idei și informații proprii, ori culese din felurite izvoare.” Lucrarea de față are meritul și de a ne feri de „braconajul omiletic”, obișnuita de a utiliza predici gata făcute, reproducere infantilă, lipsă de reflecție personală și de creativitate. Aceste schițe se caracterizează prin flexibilitate, fiind ușor de adaptat la locul, timpul liturgic și auditoriul pentru care se alcătuieste predica, totodată pasibile de îmbogățire. Nu limitează

libertatea personală de creație și de prezentare a predicatorului, favorizând originalitatea și actualitatea mesajului cuvântării. Fiecare schiță este structurată pe cele trei momente consacrate ale predicii: introducere, (elemente pentru) tratare și încheiere. Partea centrală – elemente pentru tratare – cuprinde informații concentrate în mod schematic, uneori prevăzute cu trimiteri bibliografice, mici popasuri reflexive ce contribuie la identificarea sau clarificarea reperelor omiletice. Aceste „indicii” oferă predicatorului posibilitatea să pătrundă în mod personal și cu mare atenție, să treacă prin filtrul propriei gândiri și prin inima sa ideea, să zăbovească asupra ei și să o improprieteze. Căci o idee devine proprie doar atunci când este însușită și/sau reprodusă de judecata noastră personală.

Odată cu aprecierile noastre și exprimarea întregii considerații pentru aceste schițe frumoase și convingătoare, suntem convinși că această lucrare își va găsi locul de cinste pe masa de lucru a predicatorului, înscriindu-se, totdată, și în efortul de îmbogățire a literaturii omiletice din Biserica noastră.

Preot drd. Sorin Lungoci

Prof. dr. Nuțu Roșca – *“Istoria Bisericii Ortodoxe Române din Maramureș”*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, 2015, 900 pp.

În urmă cu puțin timp, a apărut o lucrare monumentală despre Ortodoxia maramureșeană: *„Istoria Bisericii*

Ortodoxe Române din Maramureș”, lucrare monumatală alcătuită, formată și semnată de către eruditul istoric – *Domnul Prof. Dr. Nuțu Roșca*, tipărită cu binecuvântarea *Preasfințitului Părinte Dr. Justin Sigheteanul, Arhiepiscop - Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului*, care, în urmă cu puțină vreme, mai exact spus – la sfârșitul anului trecut – 2015, a împlinit douăzeci și cinci de ani de la reînființarea și reactivarea ei.

Cartea în cauză, mult așteptată în lumea academică românească, umple un mare gol în istoriografia Bisericii Ortodoxe Române, “după o muncă de peste un deceniu, dar cu aplecare asupra subiectului pe parcursul întregii vieți și o cercetare a documentelor existente, salvate în mod miraculos de la dispariție”, după cum spune în Cuvântul înainte Preasfinția Sa Dr. Justin Hodea Sigheteanul, la îndemnul căruia a fost redactată și elaborată lucrarea.

Alcătuirea de față este, la propriu, monumentală: are peste 900 de pagini, împărțite în 35 de capitole, cu trimiteri documentare la peste 1.300 note de subsol și o sursă bibliografică de mari dimensiuni, ce cuprinde mai mult de 300 de titluri de opere. Lucrarea este ușor de citit, este scrisă agreabil, direct, fără prea multe figuri de stil, o literă ușor lizibilă, ilustrată atât cât este nevoie pentru susținerea adevărului istoric.

„În volumul de față, Profesorul Dr. Nuțu Roșca aprofundează subiectul legat de istoria Bisericii Ortodoxe din Maramureș, care are dedicat un capitol aparte în lucrarea științifică a Academicianului Pr. Prof. Dr. Mircea

Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, în trei volume și unde se meție onează că «Episcopia Maramureșului și Sătmarului este una dintre cele mai străvechi episcopii din Transilvania», mai scrie în *Cuvântul* înainte *Preasfinția Sa Dr. Justin Hodea Sigheteanul*.

Iată *Argumentul* care justifică apariția acestei lucrări nu ca o încercare de a inventa și rescrie istoria, ci ca o mărturisire de credință și restabilirea adevărului istoric cu privire la cele 6 secole din viața bisericească organizată în Maramureș și Sătmar...”;

„... trebuie remarcat un alt aspect esențial al operei de față, care reliefează și răzbate din toate capitolele cărții și anume rolul decisiv și important pe care Ortodoxia l-a avut în viața poporului nostru, scrie , în *Prefața volumului, Părintele Lect. Univ. Dr. Vasile Borca*.

Biserica Ortodoxă și-a îndeplinit cu cinste, demnitate și responsabilitate rostul ei în istoria Neamului românesc. Ea a fost marea născătoare și formatoare a conștiinței românești.”

Cartea, apărută, cum spuneam, la sfârșitul anului trecut - 2015, este și un document de necontestat care marchează douăzeci și cinci de ani de la re-reînființarea Episcopiei maramureșene. Perioada reliefată în carte începe din secolele VII - XIII și vine până în anul 1948. Publicată și tipărită în condiții grafice deosebite la Tipografia Aska Grafika din Sighetu Marmației și apărută în *Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului*, „Istoria Bisericii Ortodoxe Române din Maramureș” de către Domnul Prof. Dr. Nuțu Roșca va rămâne peste ani și ani

drept o lucrare exhaustivă despre viața bisericească, Maramureșul și preoții săi, bisericile și credincioșii săi mai statornici decât stâncile munților care înconjoară ținutul. Întâlnim în cuprinsul volumului biserici și preoți, episcopii locului de-a lungul timpului, mănăstiri vechi, din care unele uitate, elemente de cultură bisericească, ierarhi din Țara Românească și Moldova, susținători ai Ortodoxiei din Transilvania și Maramureș, dar și rezistența întru Ortodoxie și jertfe, pseudouniația, acțiuni de deznaționalizare, încercări de reîntregire a Bisericii Românești și multe altele.

Cu alte cuvinte, este o carte care nu va trebui să lipsească din biblioteca oricărui intelectual din Episcopie și, în special, a preoților. Este o carte de care aveam nevoie stringentă în această perioadă când Creștinismul, în general, trece prin momente de secularizare, fenomen de care nu este scutită nici Ortodoxia.

(Cf. Andrei Fărcaș - <http://www.graiul.ro/2016/01/22/o-lucrare-exhaustiva-despre-ortodoxia-maramureseana/> - 22.01.2016/09.03.2016).

Dr. Stelian Gomboș

Olivier Clement, *Viitorul Bisericii*, trad. Vasile Manea, Ciprian Vidican, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2014.

Personalitatea lui Olivier Clement este cunoscută mediului teologic românesc. Lucrările lui, traduse în parte și în limba română¹, s-au bucurat

¹ Între titlurile cele mai importante se numără și: Olivier Clement, *Trei rugăciuni: Tatăl nostru, Împărate ceresc, rugăciunea Sfântului*

de o bună receptare din partea cititorilor din acest spațiu. În duhul cercetărilor sale anterioare, și cea asupra căreia dorim să ne oprim în rândurile următoare, intitulată *Viitorul Bisericii*, titlu ce nu redă cu fidelitate denumirea sa originală din limba franceză *Silon de lumiere* (mai degrabă „caneluri de lumină” sau „brazde de lumină”), abordează chestiuni de actualitate pentru teologie, prezentând o perspectivă avizată asupra unor probleme sau fenomene.

În partea de început, acesta vorbește despre secularizare și despre modul în care se repercutează ea asupra Bisericii. Fără să cadă în capcană, precum alți autori din spațiul teologic și să se raporteze la ea ca la o maladie²,

Efrem Sirul, trad. Ileana Grigore, ediția a 2-a, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2014; Idem, *Adevăr și libertate – ortodoxia în contemporaneitate: convorbiri cu Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I*, trad. Mihai Maci, col. „Colecția dogmatică», Editura Deisis, Sibiu, 1997; Idem, *Biserica Ortodoxă*, trad. Alin Inoescu, Editura Teora, București, 1999; Idem, *Cântecul lacrimilor – eseu despre pocăință*, trad. Ileana Brie, ediția a II-a, col. „Caietele „Saint-Serge»», Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2009; Idem, *Chiar dacă moare va trăi – eseu despre învierea trupurilor*, trad. Vasile Rus, col. „Communio», Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2005; Idem, *Fericita întristare*, trad. Maria Alexandrescu, Adrian Matei Alexandrescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997; Idem, *Întrebări asupra omului*, trad. Iosif Pop, Ciprian Șpan, Editura Episcopiei Ortodoxe Române, Alba-Iulia, 1997; Idem, *Ochiul de foc – două viziuni spirituale asupra cosmosului*, trad. Petruș Costea, col. „Religie», Editura Humanitas, București, 2006.

² Cf. Ioan Bizău, *Viața în Hristos și maladia secularizării*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2002.

el oferă o definiție de-a dreptul științifică a fenomenului, într-o manieră similară unor istorici laici din spațiul francez precum Marcel Gauchet³:

„Diferite domenii ale existenței colective, politic, social și cultural, s-au eliberat treptat de orice raportare la creștinism. Știința tehnică, cunoașterea și artele, statul și viața economică se situează de acum în afara sferei așa-zise „religioase». Statul nu pretinde să dirijeze Biserica – sau Bisericile – nici Biserica Statul. Filosofia nu mai este de mult „slujitoarea» teologiei... „Religia» a devenit de multă vreme un compartiment al culturii, alături de altele – științific, sportiv, estetic, psihologic...» (p. 13).

Maniera echilibrată a prezentării se continuă și ulterior în cadrul lucrării, autorul reliefând atât condițiile benefice ale secularizării⁴, cât și cele mai puțin benefice. Folosindu-se de un limbaj actualizat și de exemple concrete,

³ Marcel Gauchet, *Ieșirea din religie. Parcursul laicității*, trad. Mona Antohi, Humanitas, București, 2006, p. 9.

⁴ „Consecințele benefice ale secularizării sunt evidente. Cultura occidentală, eliberată de sub influența clericală, a explodat literalmente în toate direcțiile. Ea a făcut înconjurul planetei, a explorat cosmosul de la infinitul mic la infinitul mare, a explorat de asemenea corpul omenesc și psihismul său (s-a putut spune chiar că de la omul cavernelor s-a ajuns la cavernele omului!), a permis uimitoare reacții artistice, de la marea pictură în ulei la romanul polifonic, trecând prin înalta creație muzicală. În secolul nostru, femeia a început să se elibereze și să accedă la responsabilitățile și la creațiile culturii și ale societății. La început, ea încerca să fie un bărbat; acum, se afirmă păstrându-și feminitatea“. Olivier Clement, *Viitorul Bisericii*, trad. Vasile Manea, Ciprian Vidican, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2014, p. 20.

el arată astfel, cum se răsfrânge acest fenomen asupra culturii occidentale:

„Cultura occidentală, în momentul în care tinde să-și asume toate aspectele „aventurii umane», destructurează celelalte culturi și, în final, propria sa moștenire. Gândirea instrumentală, prin mașinile sale de vise – de la televiziune la „spațiile virtuale» – pătrunde și condiționează psihismul colectiv și dezintegrează marile referințe simbolice care nu au încetat să protejeze și să însuflăsească umanitatea. La fel se întâmplă cu relația dintre masculin și feminin, compromisă până acolo încând homosexualitatea se banalizează și se glorifică, precum și relația paternitate sau maternitate-filiațiune, mai întâi denunțată ca opresivă, apoi făcând obiectul unei nostalgii fuzionale, cea a incestului. Estetismul, domeniul favorit al homosexualității, este astfel năpădit de forme nelegate, incoerente, ce provoacă un fel de surescitare sodomică» (p. 21).

Lucrarea continuă apoi cu o prezentare privitoare la relația dintre credință și frumusețe (p. 40-60), care pornește tot de la ideea de secularizare și mondializare și de la provocările privitoare la elementele cu valoare din creștinism⁵ și cu o analiză a modului în care arta, prin „trezirea»⁶ pe care o aduce în

⁵ „Devenind mondială, cultura occidentală s-a rafinat atât de mult, s-a izolat într-atâta de profunzimi, încât ea nu mai poate fi forța care va asuma, care va ilumina această mare izbucnire de viață. Astăzi ea oscilează între chintesenta speculativă și haos. Doar un creștinism reinnoit va putea deschide căile frumuseții“ *Ibidem*, p. 56.

⁶ „În lucrarea artistului, în lucrarea oricărui om care se smulge din somnambulismul cotidian, există căutare, aprofundare, întrebări. Sau mai

sufletul celui care o practică, contribuie la schimbarea lumii. Pornind de la această legătură între artă, secularizare și credință, Olivier Clement realizează apoi, în partea finală a volumului, o scurtă introducere în teologia icoanei (pp. 68-76) și dedică un subcapitol frumuseții, pe care o consideră o imitare a lui Hristos, devenind prin aceasta un adevărat promotor al esteticii creștine, asemenea lui Hrisostom Stamoulis⁷ sau Nichifor Crainic⁸ și militând pentru o teologie a frumuseții, după cum el însuși titrează într-unul dintre subcapitole (pp. 95-101)⁹.

—
simplu și într-un cuvânt care rezumă tot, există trezire. Bătrânii asceți spuneau că cel mai mare păcat este uitarea: adică să devii opac, insensibil, când foarte ocupat, când ușor senzual. Incapabil să te oprești, o clipă în tăcere, să rămâi uimit, șovăind în fața abisului, fie el de oroare sau de jubilație. Incapabil să iubești, să admiri și să te revolți. Incapabil să primești ființele și lucrurile. Insensibil la solicitările secrete, totuși constante, ale lui Dumnezeu. Aici ne trezește arta. Ne adâncește în existență. Face din noi oameni în loc de mașini. Ea ne redă bucuriile solare și rănile sângerânde, ne sensibilizează în fața angoasei și a uimirii». *Ibidem*, p. 61.

⁷ Chrysostomos Stamoules, *Frumusețea sfințeniei – prolegumene la o estetică filocalită a Ortodoxiei*, trad. Nicușor Deciu, Editura Basilica, București, 2011.

⁸ Nichifor Crainic, „O carte de teologie estetică”, în rev. *Gândirea*, anul X, nr. 8-9, August-Septembrie, București, 1930, pp. 300-302.

⁹ De altfel, își justifică această idee pornind de la modul în care Dumnezeu se revelează în creștinism, făcându-se accesibil și făcând astfel accesibilă frumusețea, al cărui reprezentant prin excelență este: „În tradiția creștinismului răsăritean, Dumnezeu cel inaccesibil își transcende propria sa transcendență pentru a Se dăru, a Se întrupa, a se face participabil“. Olivier Clement, *Vitorul Bisericii*, p. 95.

Lucrarea teologului francez de origine rusă se constituie astfel într-un frumos eseu ce prezintă sau analizează diferite probleme ale teologiei contemporane, fiind util deopotrivă cercetătorilor avizați sau cititorilor dornici de a cunoaște teologia într-o manieră diferită de cea clasică, cu care fuseseră obișnuiți până acum.

Ierom. Maxim Morariu

Ana Olos, Mihai Olos, *La povești în casa de paie, visând la orașul-sat universal. Fragmente de jurnal, Timișoara*, Fundația Triade, 2015, 184p.

Și eu am fost în „olopolis”

La povești în casa de paie, visând la orașul-sat universal este o carte cu o dublă intenție celebrator-recuperatorie: a memoriei artistului Mihai Olos și deopotrivă a memoriei satului românesc, maramureșean, o punere în operă a deja celebrelor „veșnicia s-a născut la sat” și „copilăria copilului universal”. Fragmente de jurnal, prin structura atipică pe care o are, debutează (dar și sfârșește) cu un scurt dialog (pe-alocuri paradoxal) dintre Ana și Mihai (a se vedea circularitatea cărții) legat de *leagăn*, de momentul zero al existenței, matrice și simbol al originilor, coagulant, protector, feminin prin excelență, nostalgic: „Mă rățăcesc aici, în orașe mici, vulgare, dar nu în cele mari și largi, pentru că tot timpul simt în mine, ca o busolă, nordul, locul unde am stat în leagăn.” (p.8) Coincidență fericită, nordul

busolei se identifică aici cu Maramureșul istoric, el însuși leagăn al limbii române, al rotacismului, conservator al culturii și al tradiției, al românității în stare pură, parte din Ardealul ce a funcționat dintotdeauna ca un veritabil act de legitimare, de identificare și de mândrie națională, ca un spațiu al apartenenței la valorile și la perenitatea carpato-danubiano-pontică: „Bisericile din Maramureș sunt, de fapt, niște nave care sunt din <<flota>> lui Noe, că nu era numai o singură corabie. Însăși terminologia din arhitectura bisericească o atestă: navă, naos, pronaos...Iar intermediarul dintre biserică și arcă este moara.” (pp.139-140)

Prima amintire consemnată (și aici un rol stimulatîv îl are Ana Olos) îl retrimite pe Mihai Olos la copilărie, la pruncul de odinioară în cămășiță roșie (ia românească unică în lume, obiect vestimentar ce ține de substratul folcloric mioritic), în vatra casei țărănești, alături de puii de animale din bățatură. E un episod de rememorare duios-nostalgic, de descoperire reciprocă a lumii, folosit peste ani, ca element de autoraportare și de auto-identificare, de plasare în contextul arhaicei ruralității, ce-și conține locurile misterioase (cimitirul, fântânile) și deopotrivă oamenii bizari (Anica Ioșchii, Gheorghe a cailor).

Artistul Mihai Olos, spirit liber, este un *cetățean al lumii*. Limbajul artistic fiind unul universal, fără granițe, care unește și înobilează, îi permite acestuia să adune sub aripa protectoare a unei acolade de mari dimensiuni

toposuri precum Ardihat, Asuaju de Jos, Bârsăul de Sus, moara Cătiții, Moigrad, Poiana Codrului, târgul, Pășunea Mare, Coca, Târșoț (zona Negrești-Oaș), Ariniș, Preventoriul din Cluj, Roma, Madrid, Franța, Grecia, Turcia, Germania. Sunt geografiile imaginare, prefigurări ale libertății de mișcare totale, dar și ilustrări ale concretului, spații ale trecerii-petregerii, hărți ale „ucenicilor” succesive ale artistului plastic, surse majore de inspirație, consemnări ale unor popasuri ritualice în scop creativ.

După cum era și firesc, alături de simbolul complex al leagănului, o pondere însemnată în carte o are figura Mamei (Măicuței) artistului (căreia îi consacră un adevărat cult), receptacol, Axis, coloană a infinitului, biserică, femeie voluntară, destoinică, având o identitate și o personalitate puternică, ce ține coagulată în jurul său întreaga familie rurală: „sunt fiul Maicii mele [...]” (p.183) Atmosfera rememorată de Mihai Olos este una bucolică, idilică, paradisiacă în care până și șarpele (în jurul căruia s-au țesut o serie de legende, parte din înțelepciunea țărănească ancestrală) are un rol benefic bine determinat: „Uciderea șarpelui în curtea bunicului era unul dintre semnele rele ale vieții, ca și tăierea pădurii. Pădurea și șarpele erau păstrătorii tainelor, semne ale misterului.” (p.11)

Deși lumea satului și-a pierdut mult din savoarea și din amprenta autentică de odinoară, Mihai Olos continuă să se raporteze la ruralitatea autohtonă (guvernată de Pace, de Echilibru și de Armonie), la *propria*

ruralitate percepută la maturitate cu ochiul artistului, la spațiul sacru, la eternul „acasă” simbolic.

De la scurtul dialog-cadru din debutul Fragmentelor de jurnal, tot atâtea provocări ale autoarei (maestru de ceremonii) lansate artistului, Ana Olos trece la consemnări despre Mihai Olos și viața acestuia, consemnări din cele auzite, trăite, și recuperate din memoria afectivă. Întâmplările aparent banale pentru publicul larg capătă statutul de jaloane existențiale pentru plasticianul Olos, puncte de reper pe care i se sprijină o întreagă viață de creație și de (auto)analiză. Micile „compuneri”-expozeu, gen Cum a <<schiat>> bunicul, Găinile și ouăle, Jocuri de copii, Cartofii noi, Bivolita împungătoare, Săniile de nuiele, Călărirea pe bivoli, Povestea cu ciobanul din Borșa sunt povești concentratoare de sens și de semnificație, în care mica istorie locală, faptul mărunț cotidian, ruralitatea în nuce dobândesc importanța fracturilor de destin, a întâlnirilor providențial-sapientiale dintre puiul de țăran (predestinat universalității) și întâmplarea formatoare.

La povești în casa de paie, visând la orașul-sat universal abundă în cuvinte populare din tezaurul național (ardelenisme din zona Maramureșului, țâpurături din „gura de glas”-p.140), în credințe, obiceiuri și superstiții populare, de unde importanța etnografică, folclorică și antropologică a Fragmentelor de jurnal: „Pe meștergrindă. Acolo se pune și buricul copilului, cordonul ombilical, pe care se făcea un nod. Se usca acolo. Și nodul

se desfăcea la nuntă, când copilul devenea mire.” (p.12-13) Tătuca, un alt personaj cu aură mistică, officiant, dar și martor al inițierilor copilului, om cu puține clase, dar cu școala vieții la bază, are alura personajului de basm. Cu el și prin el e surprins cu acuratețe specificul locului, acel *genius loci*.

Există două tipuri de mărturisiri în Fragmente de jurnal: directe, prin care Mihai Olos, odată stârnit, spune, se lasă dus de val și mărturisește duios, precum pasul Anastasiei, și indirecte, recuperate din varii surse de către Ana Olos. Indiferent însă de natura acestora, universul rural recuperat aparține unei lumi simple, dar nu simpliste, matrice, matcă, originară și originală. Și cum lumea satului nu poate exista fără coduri, fără taine și fără semne, fără descrieri de plante, de locuri și de animale, nici Mihai Olos nu putea să facă abstracție de acestea: povestea despre broasca și cei doi broscuți, poveștile despre iernile de altă dată, relatările despre bivolița Borisca, despre aventurile legate de prinderea vrăbiilor, vulpilor și a iepurilor, toate cu un farmec aparte.

Tot din categoria întâlnirilor providențiale face parte primul contact al copilului de la țară cu abecedarul și cu manualul de geometrie, cu litera, dar și cu planul, elemente de bază din recuzita artistului plastic în devenire. Primul *happening* cultural, primul desen (cel cu îngerașul) care îl anunță pe viitorul artist este consemnat și el cu religiozitate. Încet-încet, adolescentul Mihai, la început „desenator de modele pentru broderiile fetelor” (p.18), ajunge cu timpul o mică vedetă locală, fiind curtat

deopotrivă de fete, dar și de băieți: „Scria pentru fete scrisori de dragoste către iubiții lor plecați în armată.” (idem) Spiritul practic, apetitul pentru meșterit, creația în abstract, viziunea, țin de inteligența și de ingeniozitatea țaranului român. Calisca din coceni, Căruța de ruje, Fliscoaia subțire, Uțuț din crengi de răchită sunt doar câteva din isprăvile „tehnice” ale unui tânăr iscoditor, tenace, ce transformă informația, observația directă, învățătura în artefact.

Familia lexicală „Țară-țără-nă-țără-nă-țarină” (p.23) are corespondent în familia și apropiații tânărului Mihai Olos: unchiul Gheorghe, mătușa Iuliana, unchiul Ilie, mătușa Verona, Bunica, învățătorul Neagoe (foarte asemănător cu Domnul Trandafir), primarul cu toții buni cunoscători a tainelor satului, a existenței rurale milenare transmise din generație în generație. Individual, dar și în corpore, vor deveni modele de neprețuit pentru artist, iar întâmplările ce le însoțesc adevărate puncte de referință. Scăldatul, școala (cu pedepsele și recompensele aferente, în care recunoaștem un autentic Niculae Moromete), cunoașterea și interpretarea semnelor naturii (în genul țaranilor lui Mihail Sadoveanu), sunt etapele mersului firesc ale unei *lumi suficiente sieși*, magice, ce nu are nevoie de hiperbolizări, de cosmetizări sau de „adjuvante” narative.

La povești în casa de paie, visând la orașul-sat universal prezintă povestea unui om însemnat și înzestrat, Mihai Olos, care, „La 16 ani era învățător și director de școală.” (p.32) Parcursul său profesional galopant,

uneori arzând cu repeziciune etape altminteri cronofage, ni-l proiectează fie în Baia Mare și în zona Oașului, fie în Capitală. Sunt întâmplări și amintiri în alb și în negru, cu titlu de document fotografic, de la amintiri cu lupi, cu povești (la limita verosimilului) ce-l au în centru pe fugarul Pantazi din Preventoriul de la Cluj, la relatări din vremea studenției, în compania câinelui Sulin, rezultatul fiind veritabilele pagini de *jurnal de călătorie* (în real sau în imaginar). Aparent adaptabil, dar structural nostalgic, Mihai Olos își trădează slăbiciunea pentru Maramureșul natal: „Atunci când eram la Baia Mare, mă apăram cu Bucureștii. Când m-am certat cu Bucureștii, mă apăram cu străinătatea. Iar când mă voi certa cu străinătatea, mă voi apăra cu... eternitatea.” (p.47-48)

Dacă în prima parte a Fragmentelor de jurnal satul joacă un rol central în relatări, odată cu ieșirea în lume a artistului apar altele noi, recuperate din varii surse: Despre învățarea limbilor, suedezii în vizită la atelier, matematicianul metamorfozat în poet, Savantul din Tibet ș.a. În aceste condiții, când povestea glisează înspre Poveste, jurnalul capătă forma unui *jurnal literaturizat*, în care Mihai Olos istorisește sau se lasă istorisit (Ana Olos: „Oare trebuie să-i ceri voie cuiva dacă vrei să-i literaturizezi viața? Ar trebui, desigur, să existe un <<copyright>> și pentru faptele de viață. Mai ales că nu știi cine le deformează, le falsifică.” –p.175). În altă cheie interpretativă, avem de a face cu un *jurnal de tip colofon*, în care puține sunt caracteristicile jurnalului intim

(spontaneitate, fragmentaritate, cronologie, rigorism etc.), în speță jurnalul anilor '80, al artistului consacrat, ce frecventează medii culturale elitiste, îi cunoaște pe mai marii vremii, leagă prietenii strânse, se inspiră, creează fervent, călătorește mult, participă la fel de fel de manifestări artistice din țară și de peste hotare, corespundează. Fragmente de jurnal reține nume sonore, precum Mircea Eliade, Emil Cioran, Monica Lovinescu, Claudian Cosoi, Joseph Beuys, Rockne Krebs, Carol Giedion-Welcker, Eugen Drăguțescu, Giulio Carlo Argan, Petru Comarnescu, Palma Bucarelli, Lorenza Trucchi, Hubert Soltau, Carl Sandburg, Edward Steichen, Horia Roman, Werner Herzog, Jan Kucz, Ion Iancuț, Renato Guttuso, Buckminster Fuller, George Boitor. Dincolo de privilegiul întâlnirilor providențiale, Mihai Olos, cel care povestește așezat, ardeleneste, aparține unei lumi inaccesibile pentru cei mai mulți dintre noi. O pondere însemnată în jurnal o au versurile și poveștile inserate (Groapa și miezuina), credințele populare („Nu se pune brad în fața casei că aduce moarte.”-p.66), amintirile despre întâlnirea cu Marin Preda, Emil Cioran, Ion Alexandru, Nichita Stănescu sau Valentin Băștină, relatările despre legendarul George Boitor, Tudor George „Aho”, Ben Corlaci, Ion Vlasiu, Constantin Noica ș.a.

Ludicul la Mihai Olos are la bază visul cu orașul universal inspirat de ruralitatea românească: „Trăim în căsuțe de paie. Stalenicu, palenicu, cincii. Rapița și habdița, porumbița și babeta.” (p.63) Tot în spirit ludic, Pe

verso-ul unui catalog (catalogul artistului german Dieter Roth), A și a, Artistul și Ana, își consemnează întrebările și răspunsurile spontane, ce-i vizează pe Marquez, Mircea Zăciu, Marina Abramović, Uwe Laysiépen, dar și ideile fulgurante despre artă: „Niciodată n-am putut să sufăr desenele animate și imitațiile [...]” (p.81)

La povești în casa de paie, visând la orașul-sat universal, prin colecția de desene și schițe pe care le conține, poate fi interpretată ca o *carte de tip muzeu/album de artă*, de unde *caracterul ei paideic*. Ineditul jurnalului constă în aceea că, în cea mai mare parte, sunt descriși *oamenii* (cu calități și defecte), mai puțin artiștii, accentul fiind pus pe latura umană, pe lucrul inedit, pe picanerii biografice (Ana Olos pomenește de pofta lui Mihai Olos pentru mere, istorisește despre experiența traumatică a artistului cu ocazia cutemurului devastator din 4 martie 1977). Apartenența lui Mihai Olos la breasla artiștilor reiese și din talentul de povestitor al moroșanului, povestiri liber-alese. Transpunerea viselor artistului în cuvânt (a se vedea cataclismul din Capadochia) e un bonus de literaturitate.

Fragmentele propriu-zise de jurnal sunt puține și extrem de condensate, prima consemnare a lui Mihai Olos datând din 16 decembrie 1979, în care acesta vorbește despre sine și viziunile sale: „Întotdeauna am avut viziuni. Nu știu ce poate fi asta. Poate paranoia. Dar înainte deschideam ochii și nu mai voiam să văd. Acum însă sunt în partea a doua a vieții și îmi pot permite

să văd. Acum nu mai deschid ochii. E o lume cu totul aparte.” (p.137)

Carte de tip omagiu, La povești în casa de paie, visând la orașul-sat universal prinde prin ineditul său, prin periplul prn viața unui artist român de talie europeană.

În loc de încheiere, dialogul dintre Mihai și Ana pe marginea viziunii artistului despre orașul-sat universal (o utopie cu mari șanse să devină cândva realitate) constituie *mise-en-abymé*-ul întregii cărți:

M: „Satul este ultima singurătate colectivă. Este un nod.

Singurătatea de la nivelul satului crește în macrocosmos și crește în microcosmos.[...]

A: Satul primordial are un nume?

M: I-aș zice <<olopolis>>!

A: Dar <<polis>> nu înseamnă și cetate?

M: Orașul este intermediul dintre lume și sat. Gândită lumea ca sat, orașul este o aglomerație hibridă, neorganică. Cetatea e un sat consolidat în sat. Precis că este din aceeași familie cu ceata de cetățeni [...]

M: Satul primordial era o lume în care Adam și Eva și copiii lor și frații copiilor și frații fraților lor și tatăl lui Adam și tatăl Evei și cuscrele și nănașii și tătașele și șogorii și verii și verișoarele și vecinii și vecinele erau la nunta lui Christos[...]

Tu mă întrebi mereu în abstract iar eu nu pot să-ți răspund decât în poezie.” (p.179).

Dr. Florin-Corneliu Popovici

LISTA AUTORILOR

Carebia Adrian: preot, doctor în Teologie, redactor responsabil al revistei mitropolitane „Altarul Banatului”, altarulbanatului@arhiepiscopiatimisoarei.ro

Fibișan Răzvan Emanuel, doctor în Teologie, redactor al cotidianului Lumina de Banat, luminatm@gmail.com

Florescu Marius: preot, doctor în Teologie, redactor al publicației „Învieerea”, eparhiale pr.mariusflorescu@yahoo.ro

Gomboș Stelian: doctor în Teologie, consilier superior la Secretariatul de Stat pentru Culte din București, stelian_gombos@yahoo.com

Ivanovici Daniela Luminița: doctorand al Universității Babeș-Bolyai, Cluj –Napoca, email ivanoviciluminita@gmail.com

Lungoci Sorin: preot doctorand , consilier cu probleme de învățământ la Arhiepiscopia Timișoarei, sorinlungoci@yahoo.com

Monahia Magdalena: doctor în Teologie a Universității din Londra, viețuitoare la mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul din Essex, Anglia, email@monasterystjohnbaptistessex

Mada Teofan: arhimandrit, vicar eparhial la Arhiepiscopia Aradului, doctor în Teologie teofanmada@yahoo.com

Mic Lucian: doctor în Teologie, episcop al Caransebeșului, secretariat@episcopiacaransebesului.ro

Mălureanu Alexandru: doctor, inspector la Sectorul teologic-educational în Administrația Patriarhală, sectorulteologic@yahoo.com

Marcu Pavel, doctor în Teologie preot profesor la Facultatea de Teologie din Caransebeș, secretariat@episcopiacaransebesului.ro

Morariu Maxim: ieromonah, duhovnicul mănăstirii Salva, masterand la Facultatea de Teologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca, morariu_iuliumarius@yahoo.com

Popescu Ionel: preot, doctor în Istorie , vicar eparhial la Arhiepiscopia Timișoarei, prionelpopescu@yahoo.com

Popovici Corneliu Florin: bibliotecar- arhivar la Arhiepiscopia Timișoarei, popovici_florincorneliu@yahoo.com

Seviciu Timotei: Doctor în Teologie, Arhiepiscop al Aradului, episcopiaortodoxaarad33@yahoo.com

Selejan Ioan: Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului, secretariat@arhiepiscopiatimisoarei.ro

Trică Marius: doctorand în Teologie, la Școala doctorală de Științe Socio-Umane a Universității din Craiova, mariusnov79@yahoo.com

Zaharia Zaharou: arhimandrit, duhovnicul mănăstirii Sfântul Ioan Botezătorul din Essex, Anglia, email@monasterystjohnbaptistessex